

Popularnonaukowe streszczenie projektu

Czy warto karać osoby odpowiedzialne za wybuch konfliktu zbrojnego? Na pierwszy rzut oka odpowiedź wydaje się oczywista. Niemniej jednak w sytuacjach, kiedy przemoc na skalę masową staje się rodzajem normy, konwencjonalne systemy ochrony podstawowych praw człowieka oraz wymierzania sprawiedliwości często okazują się niewystarczające. Aby stawić czoło temu problemowi, państwa opracowują różnego rodzaju nadzwyczajne rozwiązania prawno-polityczne, mieszczące się w kategorii tzw. sprawiedliwości tranzycyjnej (ang. *transitional justice*). Są to różnego rodzaju praktyki o wspólnym celu – poradzenie sobie z dziedzictwem masowej przemocy. Koncepcja sprawiedliwości tranzycyjnej odnosi się przede wszystkim do rozliczenia rodzących się demokracji ze spuścizną reżimów autorytarnych (przykładowo, lustracje w krajach byłego obozu komunistycznego), ale również do skutków konfliktów zbrojnych. W każdym razie, mechanizmy sprawiedliwości tranzycyjnej niezmiennie zawierają silny element polityczny, przez co wiążą się z ryzykiem wywołania nowych podziałów i konfliktów (jako przykład można przywołać decyzje o amnestii osób biorących udział w walkach zbrojnych – niemal zawsze budzą one kontrowersje). Stąd odpowiedź na postawione na początku pytanie nie zawsze jest jasna.

Od początku 2014 r. na Ukrainie zainicjowano cały szereg polityk mieszczących się w kategorii sprawiedliwości tranzycyjnej. Niniejszy projekt ma na celu zbadanie tych elementów sprawiedliwości tranzycyjnej, które odnoszą się do skutków trwającego konfliktu zbrojnego w Donbasie. W tym celu zostaną przeanalizowane odpowiednie akty prawne oraz wyroki i decyzje sądowe. Ostatecznie, projekt skierowany jest na zrozumienie, w jaki sposób mechanizmy sprawiedliwości tranzycyjnej wpływają na przebieg konfliktu zbrojnego (czy sprzyjają jego zażegnaniu?), oraz bardziej ogólnie – na rozwój polityczny państwa stosującego takie mechanizmy. Realizacja projektu pomoże nie tylko wzbogacić istniejącą wiedzę w zakresie sprawiedliwości tranzycyjnej (w szczególności odłamu poświęconego powiązaniom między sprawiedliwością tranzycyjną a rozwiązywaniem konfliktów), lecz także przyczyni się do lepszego zrozumienia przyczyn, przebiegu i perspektyw rozwiązania konfliktu w Donbasie jako jednego z najważniejszych kryzysów, z którymi spotkała się polityka europejska w ostatnich latach.